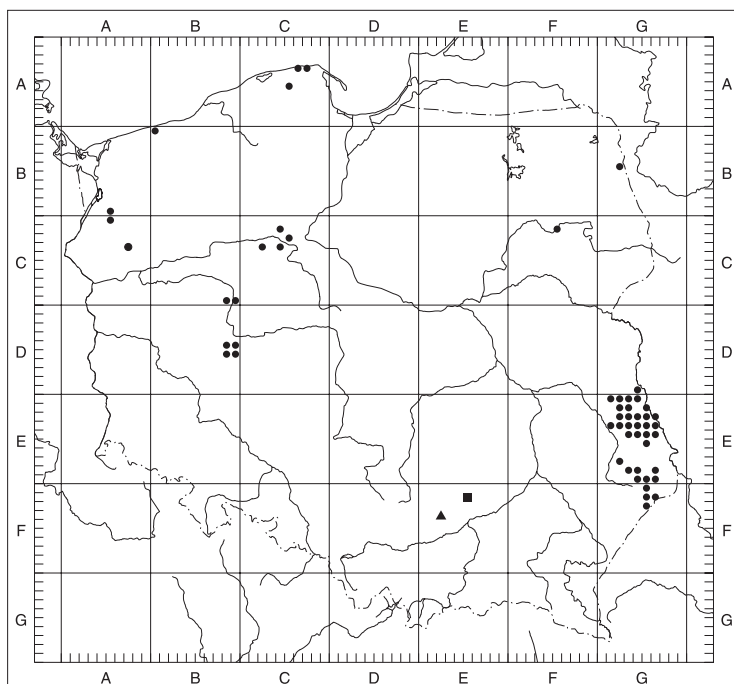

NOTATKI BOTANICZNE

Nowe stanowisko *Schoenus ferrugineus* (Cyperaceae) w Polsce

Schoenus ferrugineus L. (marzyca ruda) jest gatunkiem środkowoeuropejskim, niżowym (WEBB 1980; HULTÉN & FRIES 1986). W Polsce rośnie bardzo rzadko i w rozproszonych stanowiskach na Pojezierzu Pomorskim, na Pojezierzu Wielkopolskim (w okolicach Poznania), w Kotlinie Biebrzańskiej i na Polesiu Podlaskim, natomiast często występuje na Wyżynie Lubelskiej i na Roztoczu (ZAJĄC & ZAJĄC 2001) (Ryc. 1).

W oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska (z 9 lipca 2004 r.) gatunek ten znalazł się na liście roślin ściśle chronionych. Według ZARZYCKIEGO i in. (2002) został zaliczony do kategorii E, jako „szczególnie zagrożony wymarciem”.

Ryc. 1. Rozmieszczenie *Schoenus ferrugineus* L. w Polsce. ● – stanowiska opublikowane (według ZAJĄCA & ZAJĄC 2001). ■ – stanowisko opublikowane przez GŁAZKA (1989), ▲ – nowe stanowisko

Fig. 2. Distribution of *Schoenus ferrugineus* L. in Poland. ● – published localities (according to ZAJĄC & ZAJĄC 2001). ■ – locality according GŁAZEK (1989), ▲ – new locality

Nowe stanowisko marzycy rudej znaleziono w Niece Nidziańskiej na Płaskowyżu Proszowickim (w kwadracie ATPOL o boku 2 km **EF 3201**) w miejscowości Słupów koło Działoszyc, w kompleksie mokrych łąk i torfowisk przejściowych w dolinie rzeki Nidzicy. W czerwcu 2005 r. stwierdzono tu 250 kęp tej rośliny, których średnica wynosiła od kilkunastu do około 30 cm. Na łącznej powierzchni ok. 1000 m² znaleziono kilka płatów z dominacją *Schoenus ferrugineus*, których rozmiary wahały się od 20 do 150 m². Pod względem fitosocjologicznym zbiorowisko to reprezentowało fragment torfowiska przejściowego z klasy *Scheuchzerio-Caricetea nigrae* i z rzędu *Caricetalia davallianae* (MATUSZKIEWICZ 2005).

W dniu 21.06.2005 w przesuszonym i ubogim florystycznie płacie z dominacją marzycy rudej zostało wykonane zdjęcie fitosocjologiczne.

Pow. zdjęcia 20 m², zwarcie warstwy „c” – 100%, warstwy „d” – brak. **C:** *Schoenus ferrugineus* 4; *Briza media* +; *Carex nigra* +; *Centaurea jacea* 1; *Epipactis palustris* +; *Eriophorum latifolium* +; *Filipendula ulmaria* +; *Galium uliginosum* 1; *Lathyrus palustris* +; *Leontodon hispidus* +; *Potentilla erecta* 1; *Ranunculus acris* +.

W innych, sąsiednich płatach torfowiska rosły m.in. *Carex davalliana*, *C. lepidocarpa*, *Dactylorhiza incarnata*, *Eleocharis quinquefolia*, *Molinia caerulea*, *Schoenoplectus tabernaemontani* i *Valeriana dioica*.

Nowo odkryte stanowisko jest najbardziej na południowy zachód wysuniętym stanowiskiem *Schoenus ferrugineus* w Polsce (ZAJĄC & ZAJĄC 2001). Obecnie jest ono silnie zagrożone, z powodu znacznego przesuszenia siedliska. W sąsiedztwie cały teren pocięty jest rowami melioracyjnymi, a mokre łąki są porzucone i tylko miejscami użytkowane poprzez koszenie lub wypas krów. Część tych łąk jest zaorywana.

W literaturze napotkano jeszcze na inne stanowisko *Schoenus ferrugineus* z terenu Niecki Nidziańskiej, które nie zostało zamieszczone na mapie w „Atlasie rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce” (ZAJĄC & ZAJĄC 2001). Znajduje się ono (w kwadracie ATPOL **EF 1520**) we wsi Zwierzyniec koło Buska Zdroju (GŁĄZEK 1989). Zdaniem cytowanego autora marzyca ruda rosła tam w płacie torfowiska niskiego zaliczonego do zespołu *Lipario-Schoenetum ferruginei* (GŁĄZEK 1989, 1992). W wymienionym zbiorowisku, (znacznie bogatszym florystycznie od znalezionej w Słupowie), rosły też m.in. *Schoenus nigricans* i *Liparis loeselii*.

Summary. A new locality of *Schoenus ferrugineus* (Cyperaceae) in Poland. *Schoenus ferrugineus* L. is a rare species in Poland (Fig. 1). In June 2005, the new locality for this species have been found near Działoszycze (**EF 3201** according to ATPOL square system) in the Proszowice Plateau.

LITERATURA

- GŁĄZEK T. 1989. Nowe dla Polski południowej stanowisko *Schoenus nigricans* L. – *Fragm. Flor. Geobot.* **34**(3–4): 249–253.
- GŁĄZEK T. 1992. *Lipario-Schoenetum ferruginei* – a new plant association. – *Fragm. Flor. Geobot.* **37**(2): 549–562.
- HULTÉN E. & FRIES M. 1986. Atlas of north European vascular plants. North of the tropic of Cancer. **1**. s. 210. Koeltz Scientific Books, Königstein.

- MATUSZKIEWICZ W. 2005. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. *Vademecum Geobotanicum* **3**, s. 537. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- WEBB D. A. 1980. 10. *Schoenus* L. – W: T. G. TUTIN, V. H. HEYWOOD, N. A. BURGESS, D. M. MOORE, D. H. VALENTINE, S. M. WALTERS & D. A. WEBB (red.), *Flora Europaea* **5**, p. 289. Cambridge Univ. Press, Cambridge.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZARZYCKI K., TRZCIŃSKA-TACIK H., RÓŻAŃSKI W., SZELĄG Z., WOŁEK J. & KORZENIAK U. 2002. Ecological indicator values of vascular plants of Poland. – W: Z. MIREK (red.), *Biodiversity of Poland* **2**, s. 183. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Science, Kraków.

KRYSZYNA TOWPASZ, *Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, ul. Kopernika 27, PL-31-501 Kraków, Polska; e-mail: towpasz@ib.uj.edu.pl*

Przyjęto do druku: 09.12.2005 r.

Nowe stanowisko *Aristolochia clematitis* (Aristolochiaceae)

Aristolochia clematitis L. (kokornak powojnikowaty) jest gatunkiem od dawna uprawianym jako surowiec zielarski (VOLÁK & STODOLA 1992) w całej niemal Europie. Pochodzi z obszaru przyśródziemnomorskiego, jednak uprawiany i łatwo dziczejący, zachował prawdopodobnie naturalne stanowiska tylko na wschodzie i południowym wschodzie Europy (GOSTYŃSKA-JAKUSZEWSKA 1985; BALL i in. 1993).

Jego obecne rozprzestrzenienie w Polsce obejmuje środkowy i dolny odcinek doliny Wisły, Lubelszczyznę, Wysoczyznę Elbląską, Warmię, Dolny Śląsk i niemal całą dolinę Odry, a ponadto rozproszone stanowiska w różnych rejonach kraju (ZAJĄC & ZAJĄC 2001). Według tego samego źródła nie są znane stanowiska kokornaka powojnikowego w Karpatach i na ich pogórzach. Jednak prawdopodobnie, naturalne stanowiska znajdują się zarówno w dolinie Wisły i na Śląsku, jak i w okolicy Dukli w Beskidzie Niskim (GOSTYŃSKA-JAKUSZEWSKA 1985).

Gatunek ten przywiązany jest do łągów topolowo-wierzbowych, ale pojawia się chętnie również na siedliskach ruderalnych. Preferuje gleby zasobne, o odczynie zasadowym, szczególnie w miejscach o ekspozycji ze składową południową, co najwyżej słabo zacienionych (ZARZYCKI i in. 2002). Kokornak powojnikowy jest szczególnie interesujący ze względu na wytwarzanie charakterystycznych kwiatów pułapkowych, będących częstym obiektem opisów botanicznych (SZAFER 1969; DUDA 1998).

Nowe stanowisko znajduje się na nasypie kolejowym, około 2 km na wschód od stacji Przysieki k. Jasła (kwadrat ATPOL **FF90**). W 2004 r. znaleziono 23 osobniki kwitnące i w ogólnej dobrej kondycji. Rosły one w zbiorowisku ruderalnym, z klasy *Artemisietea vulgaris* na skraju torowiska i w zbiorowisku szuwarowym z klasy *Phragmitetea* na jego zboczach i u podnóża, łącznie na powierzchni kilku metrów kwadratowych. Jest to prawdopodobnie jedyne aktualne stanowisko na pogórzach karpaccyckich, powstałe w wyniku zawleczenia